

Årsrapport

2016

Universitetets klagenemnd

Forord

Årsrapporten for universitetets klagenemnd 2016 er den attende årsrapporten siden klagenemnda ble opprettet i 1990. Årsrapporten er utarbeidet av Avdeling for utdanning, som er sekretariat for klagenemnda. Dette er den syvende årsrapporten for klagenemndas virksomhet etter sammenslåingen med Høgskolen i Tromsø 1. januar 2009. 1. august 2013 ble institusjonen slått sammen med Høgskolen i Finnmark. Institusjonen fusjonerte med Høgskolen i Harstad og Høgskolen i Narvik 1. januar 2016.

Det er et mål at årsrapporten skal fungere som et tilsynsredskap for universitetsstyret, i den forstand at den kan være med på å gi styret et innblikk i sakene som klagenemnda behandler, og i kvaliteten på saksbehandlingen ved UiT. Et annet mål med årsrapporten er at den skal gi fakulteter og saksbehandlere veiledning om klagenemndas praksis på de ulike saksområdene.

I rapporten framgår klagenemndas sammensetning og møtevirksomhet i 2016.

I tidligere årsrapporter har vi videre gitt en sammenfattende beskrivelse av hver enkelt sak, og av klagenemndas vurdering av den. I årets og fjorårets rapport har vi isteden gitt en *skjematisk oversikt* over klagenemndas saker på ulike saksområder i 2016, med nøkkelinformasjon om hver enkelt sak. Gjennom årstallsstatistikker og kommentarer til disse har vi forsøkt å synliggjøre utviklingen i nemndas virksomhet. Videre har vi kommentert og forsøkt å analysere de seneste markante utviklingstrekkene ved klagenemndas saksportefølje.

Avdeling for utdanning,

8.9.2017

Heidi Adolfsen
studiedirektør

Joakim Bakkevold
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Innholdsfortegnelse

Lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15.....	3
Regler om klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet	4
Klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet	5
Klagenemndas funksjon.....	5
Klagenemndas sammensetning i perioden.....	5
Antall møter.....	6
Klagesaker	7
Totalt antall klagesaker, samt utfall	7
Sammenligning med foregående år	7
Reelt antall klagesaker.....	7
Antall avvisninger	8
Antall avslag og medhold	8
Saker der klagen ble tatt til følge.....	9
Fordeling på ulike saksfelt	11
Fordeling på det enkelte fakultet/avdeling:	13
Behandlingstid for klagesaker	14
Disiplinærsaker.....	15
Totalt antall disiplinærsaker, samt reaksjon.....	17
Klager over vedtak fattet i disiplinærsaker.....	17
Behandlingstid for disiplinærsaker	17

Lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15

Utdrag

Kapittel 5. Klage

§ 5-1. Klagenemnd og særskilte nasjonale klageorgan

- (1) Universiteter og høyskoler skal opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter styrets bestemmelse, andre klagesaker for kandidatene.
- (2) Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for lagdommere. Leder og varamedlem for leder skal ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter.
- (3) Representanter for institusjonens eier eller medlem av institusjonens styre kan ikke være medlem av klagenemnda.
- (4) Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlem for leder og to andre medlemmer er til stede.
- (5) Klagenemndas vedtak i klagesaker kan ikke påklages.
- (6) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i klagesaker.
- (7) Departementet kan opprette særskilte nasjonale klageorgan som skal behandle klager over enkeltvedtak for bestemte områder.

Regler om klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet

Vedtatt av Styringsgruppa for fusjonsprosessen 30.10.2008 i sak SG 39/08 med hjemmel i lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 5-1.

I. Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet skal ha en sentral klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og andre saker fra studentene som beskrevet i punkt III.

II. Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnt av universitetsdirektøren. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for lagdommere. De skal ikke være tilsatt ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet. To av medlemmene skal være vitenskapelig ansatte ved universitetet, og to skal være studenter. Studentrepresentantene oppnevnes med ett års funksjonstid. De øvrige medlemmene oppnevnes med tre års funksjonstid.

Medlem av universitetsstyret kan ikke være medlem av klagenemnda. Medlem som har medvirket ved saksbehandlingen eller avgjørelse i det påklagde saksforhold, kan ikke delta ved behandling av klage over dette i klagenemnda.

Et medlem med varamedlem(mer) blir sittende inntil nytt medlem er oppnevnt, selv om funksjonstiden er utløpt. Et medlem fortsetter også til behandlingen av påbegynte saker er avsluttet.

III. Klagenemnda behandler følgende saker:

- a. Klager over enkeltvedtak som gjelder studenter og søkere til studier ved Universitetet i Tromsø, herunder klage på avgjørelse om opptak, permisjon, tildeling av grad eller vitnemål, tap av studierett og lignende.
- b. Klager over formelle feil ved eksamen, sensur og arbeidskrav, jf. lov om universiteter og høyskoler § 5-2.
- c. Saker etter lov om universiteter og høyskoler §§ 4-7 annullering av eksamen eller prøve, 4-8 utestenging og bortvisning, 4-9 femte ledd utestenging grunnet straffbare forhold og 4-10 utestenging etter sikkerhetsvurdering.

IV. Avgjørelsen skjer i møte. Nemnda avgjør om det er grunn til å innkalle klageren og den eventuelle motpart til å møte for nemnda eller til å innhente uttalelser fra andre instanser.

V. Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlem for leder og to andre medlemmer er til stede. Nemndas avgjørelser i saker under punkt III bokstav a og b kan ikke påklages.

VI. Avdeling for utdanning er sekretariat for klagenemnda.

VII. Reglene gjelder fra 1.1.2009.

Klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet

Klagenemndas funksjon

Universitetet er pålagt å opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter universitetsstyrets bestemmelse, andre klagesaker for kandidatene, jf. lov om universiteter og høyskoler § 5-1 første ledd. Universitetets klagenemnd, som erstattet tidligere styrets klagenemnd, trådte i virksomhet 1.1.2006.

Det går frem av regler om klagenemnda ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet pkt. III at universitetets klagenemnd behandler klager over enkeltvedtak som gjelder studenter og søkere til studier ved universitetet, og klager over formelle feil ved eksamen og prøver. Videre treffer klagenemnda vedtak i første instans i saker om disiplinære reaksjoner mot studenter. Dette er saker om annullering og utestenging etter fusk på eksamen, saker om utestenging fra praksis grunnet straffbare forhold, utestenging etter skikkethetsvurdering og bortvisning på grunn av grovt forstyrrende opptreden. Videre gjelder dette saker om inndragning av vitnemål, annullering og nektelse av adgang til norske utdanningsinstitusjoner etter bruk av falsk dokumentasjon i forbindelse med opptak.

Klager over enkeltvedtak som gjelder Ph.d.-studenter behandles også av klagenemnda i den grad det er naturlig å regne parten som student i vedkommende sak.

Etter avtale med The University Centre in Svalbard (UNIS), behandler også klagenemnda klager over enkeltvedtak som gjelder studenter ved UNIS.

Klager over opptak som gjøres innenfor den nasjonale opptaksmodellen for grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler som organiseres av Samordna opptak, behandles av Nasjonal klagenemnd etter forskrift om opptak til høyere utdanning kapittel 8. Nemnden er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet og sekretariatet ligger til Samordna opptak.

I disiplinærsaker der vedtak i første instans treffes av Universitetets klagenemnd, er det Felles klagenemnd som er klageinstans. Dette følger av forskrift om felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler § 4-7 til § 4-10. Nemnden er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet og sekretariatet ligger til Samordna opptak.

Klagenemndas sammensetning i perioden

Klagenemndas sammensetning følger av regler om klagenemnda ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet pkt. II. Her går det frem at nemnda skal bestå av fem medlemmer oppnevnt av universitetsdirektøren; en leder som fyller de lovbestemte krav for lagdommere og som ikke er tilsatt ved universitetet, to vitenskapelig ansatte og to studentrepresentanter. I tillegg oppnevnes vararepresentanter. Sekretariat for klagenemnda i 2016 var Avdeling for utdanning, Seksjon for studieinformasjon og opptak.

I 2016 har universitetets klagenemnd bestått av:

Leder: Inger Bonnie Gjerde, dommer i Nord-Troms tingrett

Personlig vararepresentant: Sidsel Sund Olsen, dommer i Nord-Troms tingrett

Vitenskapelig representant: Hilde Bjørnå, professor, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Vitenskapelig representant: Dag Coucheron, førsteamanuensis, Det helsevitenskapelige fakultet

Vara vitenskapelig representant: Magne Frostad, professor, Det juridiske fakultet

Vara vitenskapelig representant: Merethe Giertsen, førstelektor, Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag

Studentrepresentant: Harald Olsvik

Studentrepresentant: Kristian Wangsfjord

Vara studentrepresentant: Vetle Langedahl

Vara studentrepresentant: Kamilla Fjellheim Eriksen

Vara studentrepresentant: Jens Rudi Solbakken

Vara studentrepresentant: Mathilde Søreng

Sekretariat: Juridisk rådgiver Siv Forså Østerud fra Avdeling for utdanning har vært sekretær for klagenemnda, og har i hovedsak forberedt saker om uregelmessigheter ved eksamen og saker om merknad på politiattest. Juridisk rådgiver Hilde Berntsen fra Avdeling for utdanning har forberedt saker innen studieadministrasjon og saker om uregelmessigheter ved eksamen. Rådgiver Erlend Berntsen fra Avdeling for utdanning har også forberedt saker innen studieadministrasjon. I tillegg har jusstudentene Ingrid Aadnesen og Kristian Wangsfjord forberedt saker for klagenemnda, i forbindelse med at de ble deltidsansatt ved Avdeling for utdanning høsten 2016. Saker som gjelder doktorgradsforvaltningen har vært forberedt av seniorrådgiver Olaus Husabø fra Avdeling for forskning og utviklingsarbeid. Husabø har også bistått med å forberede saker om uregelmessigheter ved eksamen, sammen med Svetlana Petricheva Johansen fra Avdeling for forskning og utviklingsarbeid.

Leder og vararepresentant for leder har funksjonstid fram til 1. juli 2018, og de vitenskapelige representantene og deres vararepresentanter var oppnevnt til 22.1.2017. Studentrepresentantene og deres vararepresentanter var oppnevnt ut 2016. Wangsfjord avsluttet sin periode høsten 2016, i forbindelse med at han ble deltidsansatt ved Avdeling for utdanning.

Antall møter

Klagenemnda avholdte elleve møter i 2016, mot sju møter i 2015. I 2016 var det fem møter i vårsemesteret og seks i høstsemesteret.

Klagesaker

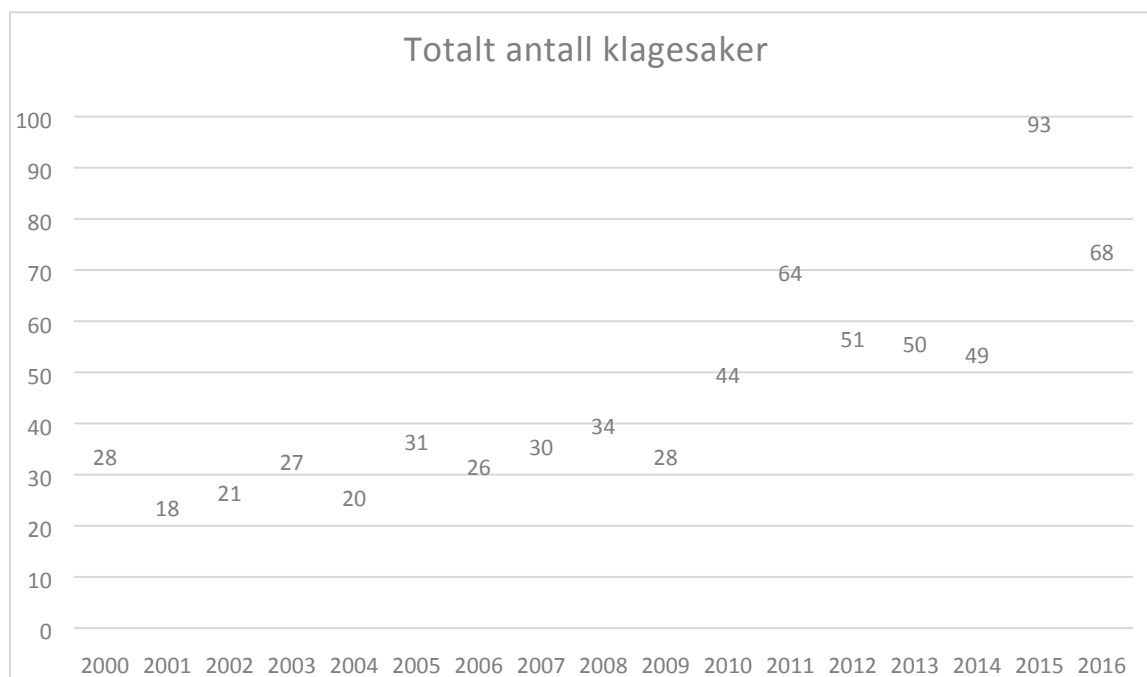
Totalt antall klagesaker, samt utfall

Begrepet *totalt antall klagesaker* betyr i denne sammenhengen det totale antallet klagesaker som klagenemnda har truffet vedtak i gjennom et år. Vedtak i disiplinærsakene, samt klage over vedtak i disiplinærsakene, er ikke tatt med i denne kategorien.

Klagenemnda behandlet totalt 68 klagesaker i 2016. Av disse ble 10 saker gitt medhold, 57 saker ble gitt avslag og én sak ble avvist. Det var dissens i to saker.

Sammenligning med foregående år

Klagenemnda behandlet som nevnt 68 klagesaker i 2016. Til sammenligning behandlet klagenemnda 93 klagesaker i 2015. Antall klagesaker i 2015 var rekordhøyt. Saksmengden har imidlertid normalisert seg i 2016. Det kan påpekes at antallet klagesaker likevel er noe høyt sammenlignet med foregående år. Tabellen under viser utviklingen i antallet klagesaker de siste 17 årene:

Svingninger fra år til år kan i stor grad skyldes tilfeldigheter, og tallmaterialene kan derfor være et usikkert grunnlag for analyse. Det er likevel mulig å se noen tendenser utfra det foreliggende materialet.

Statistikken viser at det har vært en tydelig økning i det totale antall klagesaker de siste seks årene. Studenttallet har økt i samme periode, og økningen i antall klagesaker må sees i sammenheng med dette. Høsten 2009 var antallet registrerte studenter 8 373. Høsten 2016 var antallet 16 151.

Reelt antall klagesaker

Det reelle antallet klagesaker ved universitetet kan være langt høyere enn de sakene som kommer til klagenemnda. Dette skyldes for det første at noen typer klager skal behandles av andre organ. For eksempel skal klager over opptak til grunnstudier behandles av Nasjonal klagenemnd. For det andre vil det totale antall klagesaker ved institusjonen være høyere enn tallene fra klagenemnda viser, da det enkelte vedtaksorgan har myndighet til å omgjøre egne vedtak. Dersom vedtaket blir omgjort av førsteinstans, går ikke saken videre til klagenemnda, heller ikke som orienteringssak. Det finnes derfor ingen oversikt over hvor mange klager som er tatt til følge i førsteinstans.

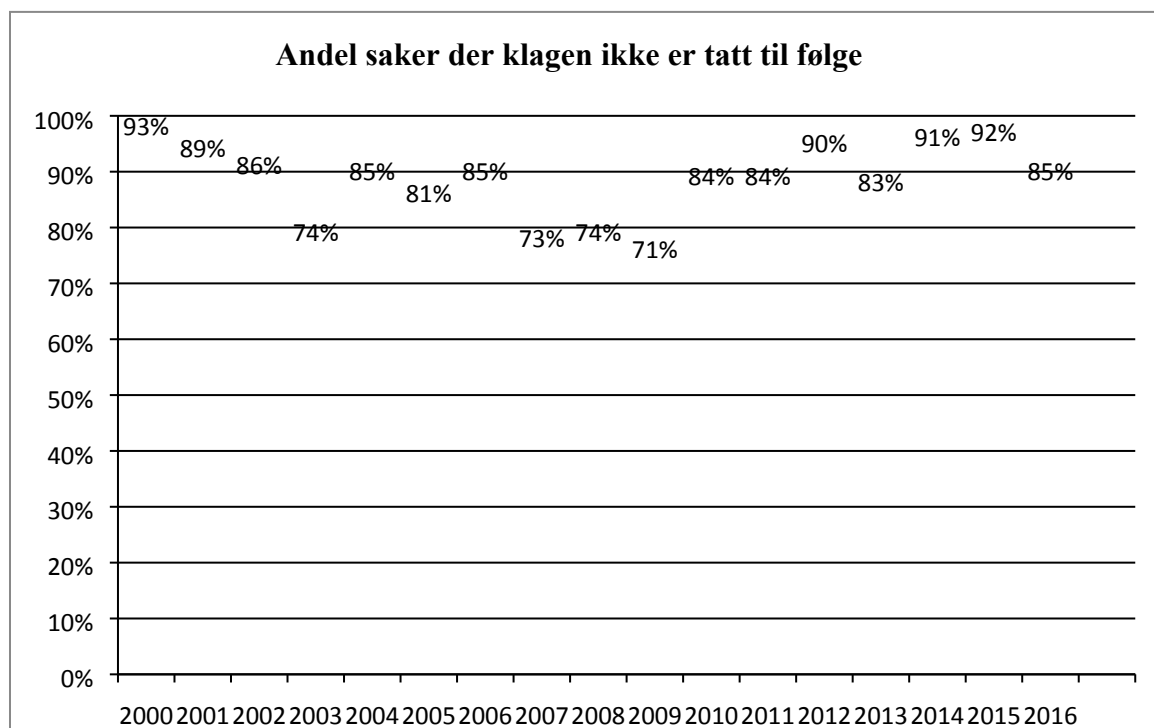
Antall avvísninger

I 2016 traff klagenemnda vedtak om å avvise én av de innkomne klagen. Det følger av forvaltningsloven at dersom vilkårene for å behandle en klage ikke foreligger, skal klagenemnda treffe vedtak om å avvise saken. Avvisningsvedtaket i 2016 ble begrunnet med at klagen var fremsatt etter klagefristen.

Antall avslag og medhold

I 2016 ble 10 klager tatt til følge, noe som tilsvarer 15 % av det totale antallet klagesaker. Til sammenligning var det 8 % medhold i 2015, 8 % medhold i 2014 og 16 % medhold i 2013.

Tabellen under viser andel saker hvor klagenemnda ikke har tatt klage til følge. Det er inntatt statistikk for de siste 17 årene.

Generelt må det kunne konstateres at avslagsprosenten har vært gjennomgående høy i hele perioden, og at den har ligget på et relativt jevnt nivå.

En lav medholdsprosent oppfattes som positivt i den forstand at det gir uttrykk for at de vedtak som påklages likevel var korrekte, og for at klagenemnda støtter det forvaltningsskjønnet som er utøvd. Til tross for dette har klagenemnda erfart at saksbehandlingen gjort av førsteinstans er av varierende kvalitet. Det bemerkes at det i mange saker påvises saksbehandlingsfeil som ikke fremkommer i noen statistikk. Når en saksbehandlingsfeil ikke har virket inn på vedtakets innhold er vedtaket likevel gyldig. Statistikken over medholds- og avslagsprosent gir således ikke et fullverdig bilde av omfanget av saksbehandlingsfeil som påvises av klagenemnda.

Nedenfor gjengis en tabell over både de summerte klagesakene og fordelingen av medhold og avslag. I tabellen er det også tatt med antall dissensavgjørelser. I 2016 ble det avsagt to dissensavgjørelser. Dette må sies å være et forholdsvis normalt antall dissenser.

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totalt antall	30	34	28	44	64	51	50	49	93	68
Antall avslag	22	25	20	37	54	46	40	42	82	57
Antall medhold	6	7	6	5	3	4	8	4	7	10
Antall avvisninger	2	2	2	2	7	1	2	3	4	1
Antall dissens	0	0	4	0	0	0	0	0	5	2

Saker hvor klagen ble tatt til følge

Den første klagen som ble tatt til følge var i sak K 3/16 om formelle feil ved eksamen i emnet SOK-3020 *Econometrics*. Studenten hadde mistet tilgang til WISEflow under eksamen, og hadde således ikke mulighet til å jobbe med eksamen i dette tidsrommet. Klagenemnda kom til at dette utgjorde en formell feil ved eksamen, og at feilen kunne ha hatt betydning for studentens prestasjon. Sensurvedtaket ble opphevet.

I sak K 7/16 klagde studenten på avslag på søknad om dispensasjon fra tregangerregelen. Studenten hadde strøket på eksamen i et emnet på tannlegestudiet fire ganger. Etter en helhetsvurdering kom klagenemnda til at studenten hadde dokumentert tungtveiende sosiale grunner for at eksamen ikke var bestått. Det ble funnet sannsynliggjort at dysleksi kunne ha hatt innvirkning på studentens prestasjoner under eksamen. Det ble gitt dispensasjon fra tregangerregelen, og studenten fikk et femte forsøk på å bestå eksamen.

I sak K 18/16 klagde en student over formelle feil ved eksamen i emnet JUR-3003 4. *avdeling master skoleeksamen*. Studenten hevdet at flere studenter fikk vite hvilket fag som ble gitt på eksamen en stund før den ble utlevert. Flere studenter hadde rapportert at eksamensvaktene gikk rundt i lokalene før eksamen mens de bar på eksamenssettet. Noen studenter skal sett eksamenssettet og

antatt at de ble prøvd i valgemner, noe de også ble. Fakultetet kom til at det ikke forelå en formell feil. Dette ble blant annet begrunnet i at selv om studenter får vite hvilket fag de skal opp til, og får ekstra lesetid på dette faget, betyr ikke dette at de kan lese seg til en god besvarelse. Klagenemnda kom imidlertid til at det var en formell feil at noen av kandidatene fikk mulighet til å observere deler av eksamenssettet opp til en time før eksamen startet, og dermed kunne anta at de ville bli prøvd i sitt valgemne. Klagenemnda kom videre til at det var rimelig å anta at den formelle feilen kunne ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon, og at hele eksamen måtte annulleres, og det måtte avholdes ny eksamen for alle kandidatene. På bakgrunn av henvendelser og reaksjoner fra studentene etter vedtaket, foretok klagenemnda en ny vurdering av saken. Klagenemnda kom til at det forelå saksbehandlingsfeil, blant annet at ikke alle berørte kandidater fikk anledning til å uttale seg. Saken ble sendt tilbake til fakultetet for ny behandling. Etter ny behandling kom fakultetet på nytt til at det ikke forelå formelle feil. To studenter klagde på dette vedtaket, og saken ble sendt over til klagenemnda for endelig behandling. Klagenemnda kom til at det forelå formelle feil som kunne ha gitt noen av kandidatene en urettmessig fordel, og at eksamen skulle annulleres og at det skulle avholdes ny eksamen for alle kandidatene. Avgjørelsen ble avsagt med dissens 3-2.

I sak K 22/16 klagde studenten på formelle feil ved praksis i emnet HSY-4211 *Praksisstudier – medisinsk avdeling*. Studenten hadde strøket på praksisen, og klagde på at det ikke var gitt forhåndsvarsel om at hun stod i fare for å ikke bestå. I midtveisevalueringen fremgikk det at det ikke var grunnlag for varsel, men at det likevel eksisterte en viss usikkerhet rundt studentens faglige nivå. I e-post til studenten ga emneansvarlig uttrykk for at det forelå tvil om studenten kom til å bestå praksisen. Klagenemnda kom til at det ikke var gitt tilstrekkelig skriftlig varsel, og at dette var en feil som kunne ha hatt betydning for kandidatens prestasjon. Det ble lagt vekt på viktigheten av å gi klar og utvetydig varsel til studenten. Klagenemnda bemerket at resultat av medhold ikke er at studenten består praksisperioden, men at gjennomføring av praksisen ikke blir registrert som et forsøk.

I sak K 25/16 klagde studenten på avslag på søknad om opptak til Master Public Health. Avslaget var begrunnet i at hun ikke hadde dokumentert fullført bachelorgrad eller tilsvarende. Studenten mente hun var kvalifisert, blant annet ettersom hun har doktorgrad og er autorisert lege og spesialist. Klagenemnda kom til at opptakskravene var oppfylt, da hun har dokumentert legeutdanning tilsvarende profesjonsstudiet i medisin, samt doktorgrad. Saken ble sendt tilbake til førsteinstans for vurdering av hvorvidt de øvrige vilkår for opptak er oppfylt. Studenten fikk opptak av førsteinstans.

I sak K 37/16 klagde studenten på avslag på søknad om opptak til *Arktisk naturguide*. Avslaget var begrunnet i at han ikke oppfylte vilkåret om erfaring fra et aktivt friluftsliv. Etter en helhetsvurdering kom klagenemnda til at studenten oppfylte vilkåret. Det ble lagt vekt på at han hadde praksiserfaring fra et bookingbyrå, samt fullført sikkerhetskurs ved UNIS. Studenten fikk reservert studieplass fra høsten 2017, da det var for sent å starte opp på studiet i forhold til årets opptak og semesterstart.

I sak K 74/16 klagde studenten på formelle feil ved arbeidskrav i emnet FIL-1007 *Etikk*. Institutt for filosofi mente at klager hadde trukket sin innlevering. Etter at studenten hadde levert arbeidskravet, avtalte hun med instituttet at hun skulle levere på nytt. Hun leverte imidlertid ikke på nytt, og instituttet mente dette innebar at det innlevert arbeidskravet var trukket. Klagenemnda kom til at det ikke i tilstrekkelig grad var dokumentert at studenten hadde trukket innleveringen av arbeidskravet. Det måtte anses som en formell feil at instituttet ikke hadde vurdert det innleverte

arbeidskravet. Klagenemnda vurderte det slik at feilen kunne rettes opp ved ny vurdering av det innleverte arbeidskravet.

I sak K 75/16 klagde studenten på vedtak om inndragelse av studierett. Studenten hadde brukt fire forsøk på å bestå eksamen i et emne på sykepleierutdanningen. Klagenemnda kom til at studentens helsemessige utfordringer utgjorde tungtveiende sosiale og/eller personlige grunner til at eksamen ikke var bestått. Studenten ble innvilget et femte forsøk på å bestå eksamen.

I sak K 82/16 klagde studenten på formelle feil ved praksis i *Sosialt arbeid i praksis*. Studenten ble i praksisperioden meddelt muntlig i et møte at hun kom til å bli vurdert til ikke bestått, samt at praksisstedet ikke lengre ville ta imot henne. Studenten klagde på at det ikke var gitt forhåndsvarsel om at hun stod i fare for å ikke bestå praksisen. Fakultetet mente at møteinnkallelsen var tilstrekkelig som forhåndsvarsel, da tittelen for møteinnkallelsen var «*innkalling til samtale vedr. tviil rundt praksisstudiet*». Klagenemnda kom til at møteinnkallelsen ikke oppfylte kravene for forhåndsvarsel, og at dette var en formell feil som kunne ha hatt betydning for kandidatens prestasjon. Det ble lagt vekt på viktigheten av å gi klar og utvetydig varsel til studenten.

I sak K 89/16 klagde studenten på formelle feil ved av praksis i emnet SPHPRA2. Studenten gjennomførte fire vakter i praksis, før praksisstedet meldte fra om at de ikke ønsket å ha vedkommende i praksis hos seg. UiT forsøkte å finne en ny praksisplass til studenten, men lyktes ikke med dette. Studenten fikk vurderingen ikke bestått. Det ble videre sendt en tvilsmelding til institusjonsansvarlig for skikkethetsvurdering på bakgrunn av hendelsene som medførte at praksisstedet ikke ønsket å ha studenten i praksis. Klager mente det ikke var gitt tilstrekkelig forhåndsvarsel om at hun ikke kom til å bestå praksisen. Instituttet mente at studenten hadde vært jevnlig informert om saken gjennom diverse møter. Klagenemnda kom til at det ikke var gitt tilstrekkelig skriftlig varsel om at studenten sto i fare for å ikke bestå praksisperioden, og at dette medførte en formell feil som kunne ha hatt betydning for kandidatens prestasjon. Det ble lagt vekt på viktigheten av at studenter skal gis tilstrekkelig anledning til å uttale seg om de forhold vurdering om ikke bestått praksis bygger på før en slik beslutning tas. Muntlig kontakt og møter er ikke tilstrekkelig for å oppfylle vilkårene til forhåndsvarsel.

Fordeling på ulike saksfelt

Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av ulike sakstyper i 2016. For å vise en utvikling har vi tatt med tilsvarende tall fra årene 2012-2015.

Saksfelt	2012	2013	2014	2015	2016
Opptak	17	21	25	49	27
Adgang til eksamen	10	9	3	11	10
Særskilt tilrettelegging	2	1	0	2	1
Formelle feil	13	9	13	11	15
Andre forhold	7	10	8	20	15

I 2016 var det en nedgang av antall klagesaker i forhold til i 2015, hvor man så en markant økning av antall klagesaker i forhold til tidligere år. Dette gjaldt særlig opptakssaker. Dette vil kommenteres særskilt nedenfor. I 2016 ble det videre avsagt noen avgjørelser i saker om formelle feil som også vil trekkes frem nedenfor.

Opptakssaker

I 2016 behandlet klagenemnda 27 klagesaker i forbindelse med opptak. I 2015 behandlet klagenemnda 49 klagesaker i forbindelse med opptak. Antall klagesaker i 2016 er altså tilnærmet halvert sammenlignet med i 2015, og antallet har således normalisert seg i forhold til tidligere år.

I 2015 behandlet klagenemnda rekordmange opptakssaker. I årsrapporten fra 2015 ble det forsøkt analysert mulige årsaker til dette avviket. Analysen viste at flere av klagesakene i forbindelse med opptak kunne vært unngått med blant annet bedre saksbehandling, klarere opptakskrav og mer utfyllende informasjon til søkerne. I 2015 led omtrent en fjerdedel av klagesakene av saksbehandlingsfeil. Svært mange av klagenes skyldtes at det påklagede vedtaket manglet en tilstrekkelig begrunnelse. En begrunnelse skal sette parten i stand til å forstå vedtakets innhold, og til å gjøre en realistisk vurdering av om det er noen grunn til å påklage vedtaket. Utforming av gode begrunnelser i førsteinstans er derfor en svært god investering, og gir det beste vernet mot unødige klagesaker. I årsrapporten ble det understreket at det var hensiktsmessig å fokusere på målrettet arbeid med forbedring av rutiner og kvalitet i saksbehandlingen.

I 2016 har antallet saksbehandlingsfeil gått betydelig ned. Dette er en positiv utvikling, som blant annet kan ha sammenheng med at Avdeling for utdanning holdt opptakskurs for lærestedene Tromsø, Harstad og Narvik våren 2016 hvor det ble inntatt en særlig del om saksbehandling i forbindelse med opptak og generell forsvarlig saksbehandling. Det ble særlig fokusert på å utforme en god begrunnelse for avslag, og det ble vist til forvaltningslovens krav til begrunnelse. Det ble også fokusert på å presisere uklare opptakskrav, samt gjøre dem mer tilgjengelig for søkerne. Avdeling for utdanning opplevde at kursdeltakerne var positive til at det var inntatt en egen del om saksbehandling. Avdeling for utdanning hadde også møte med Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, da dette instituttet hadde flest klagesaker i forbindelse med opptak i 2015. Det ble bestemt at det skulle holdes et eget kurs for instituttet med fokus på saksbehandling.

Nedgangen av antall opptakssaker i 2016 kan skyldes at det er tatt grep for å forbedre saksbehandlingen, blant annet i form av kurs i saksbehandling i førsteinstans. Det påpekes at 27 opptaksklager likevel er et relativt høyt antall. Årsaken til at søkere klager på avslag vil variere, og vil ikke alltid være lett å fastslå. Klagesakene innen opptaket fra 2016 viser blant annet at flere klagere ikke sender inn tilstrekkelig dokumentasjon på at vilkårene for opptak er oppfylt. Dette til tross for at universitetet har oppfylt sin veiledningsplikt. Det kan virke som at mange søkere har hastverk med å søke om opptak, og setter seg derfor ikke tilstrekkelig inn i søkeprosessen. Det bemerkes det at det er søkers ansvar å gjøre seg kjent med opptakskravene, krav til dokumentasjon og aktuelle frister.

Det bemerkes også at medholdsprosenten i opptakssakene fra 2016 er lav. Dette innebærer at vedtakene fattet i førsteinstans er riktige, og illustrerer at søkere muligens fortsatt ikke har tillitt til

vedtakenes riktighet, ettersom så mange velger å klage på vedtakene. Det er vår konklusjon at det er hensiktsmessig å fortsette å ha fokus på gode rutiner og kvalitet i saksbehandlingen.

Formelle feil

Klagenemnda behandlet tre klagesaker om formelle feil ved praksis som resulterte i at klagerne fikk medhold. Klagerne hadde praksisperiode i forbindelse med bachelor i sykepleie og bachelor i sosialt arbeid. I alle sakene mente klagerne at de ikke hadde fått forhåndsvarsel om at de stod i fare for å ikke bestå praksisperioden, noe de har krav på. I den ene saken ga ikke forhåndsvarselet tilstrekkelig klart uttrykk for at studenten stod i fare for å ikke bestå. I de to andre sakene ble forhåndsvarsel ikke gitt i det hele tatt, før studentene ble bortvist fra praksisstedet. Klagenemnda kom til at det var en formell feil at studentene ikke hadde fått forhåndsvarsel, og understrekte viktigheten av et klart og utvetydig forhåndsvarsel. Disse sakene viser at fagenhetene må forbedre sine rutiner angående forhåndsvarsel til studenter som står i fare for å få ikke bestått praksis.

I de to sakene hvor studentene ble tatt ut av praksisstedet, reiste det seg spørsmål om det forelå hjemmel til å umiddelbart ta studentene ut av praksis. I begge sakene hadde praksisstedene tatt studentene ut av praksis. I følge forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning er det kun institusjonsansvarlig for skikkethet som har hjemmel til å vedta å midlertidig utestenge studenter fra praksis. Fagenheten/praksisstedet har altså ikke hjemmel til å formelt frata en student rett til praksis. Klagenemnda kom imidlertid til at i spesielle og akutte tilfeller må det eksistere en adgang til å umiddelbart ta studenten ut av praksis dersom denne oppfører seg på en slik måte at det ikke vil være forsvarlig i forhold til pasientenes eller elevenes liv og helse. Dette bør i så tilfelle følges opp med en tvilsmelding til institusjonsansvarlig for skikkethetsvurdering av studenter for å formalisere prosessen. Avdeling for utdanning ser et klart behov for utarbeidelse av veiledning og rutiner i saker hvor fagenheten og/eller praksisstedet ønsker å ta en student ut av praksis før endt praksisperiode.

Saken om formelle feil ved eksamen i JUR-3003 *avdeling master skoleeksamen* våren 2016 må også nevnes særskilt. Innholdet i saken er nærmere redegjort for ovenfor på side 9. Klagenemnda kom som nevnt til at det hadde blitt begått feil ved behandlingen av klagen. Feilen ble imidlertid rettet opp i ved at saken ble sendt tilbake til førsteinstans for ny behandling. Saksbehandlingstiden ble derfor forholdsvis lang, og saken ble ikke endelig avgjort før i juli 2016. Saken var mye omtalt i media våren og sommeren 2016, og innebar en særskilt situasjon da saken berørte mange parter. Behandlingen av saken synliggjorde et behov for å gjennomgå og forbedre universitets rutiner for behandling av klager over formelle feil i universitetets kvalitetssystem del 5. Dette arbeidet ble gjennomført av Avdeling for utdanning høsten 2016.

Fordeling på det enkelte fakultet/avdeling:

Fakulteter/Avdeling	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSLF)	12	7	12	9	33	9
Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak)	30	21	19	13	36	23
Det juridiske fakultet	5	4	2	2	8	3
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	3	0	2	2	1	7
Det kunstfaglige fakultet	0	1	1	0	2	1
Fakultet for biovitenskap, fiskeri og teknologi	4	2	6	10	8	4
Avdeling for utdanning (UTA)	10	16	7	13	4	12
Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag			1	0	1	1
Ledelse og administrasjon Campus Harstad						5

Når det gjelder fordeling av saker mellom fakultetene, har antallet saker normalisert seg noe i 2016.

I 2015 så man en betydelig økning av saker fra HSLF og Helsefak. Flesteparten av klagesakene fra HSLF fra 2015 var opptakssaker. Den markante økningen i antallet opptakssaker i 2015 er tidligere kommentert. I 2016 ser man at antall klagesaker fra HSLF har normalisert seg, også med mer variasjon i forhold til saksfelt. Nedgangen i antall klagesaker fra HSLF kan ha sammenheng med at Avdeling for utdanning holdt et eget kurs om saksbehandling av klagesaker for Institutt for lærerutdanning og pedagogikk i 2016, ettersom man så at dette instituttet hadde flest klagesaker i 2015.

Antall klagesaker fra Helsefak har også normalisert seg noe, men er fortsatt høyt. Det bemerkes imidlertid at det er naturlig at Helsefak har flest klagesaker, ettersom Helsefak er fakultetet med flest studenter ved UiT.

Behandlingstid for klagesaker

Med behandlingstid for klagesaker menes her tiden fra en klage oversendes fra førsteinstans til endelig vedtak er fattet i klagenemnda. Den reelle saksbehandlingstiden er imidlertid lenger, da førsteinstansen behandler klagen før den oversendes til klagenemnda. Universitetet er pålagt å forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold, jf. forvaltningsloven § 11a. Målsettingen er dermed at behandlingstiden skal være så kort som mulig.

Den gjennomsnittlige behandlingstiden for klagesaker i 2016 var 12 uker. Tilsvarende tall for 2015 var 11 uker, 11 uker i 2014 og 9 uker i 2013. Saksbehandlingstiden både i 2015, 2014 og i 2013 innebærer en klar økning i forhold til årene før.

Saksbehandlingstiden for klagenemnda er for lang, og vi også fått klar tilbakemelding om dette fra klagerne. Det er flere årsaker til den lange saksbehandlingstiden de siste årene. Overordnet skyldes det arbeidsmengden til sekretariatet. Saksbehandlingstiden fra og med 2013 har gått betydelig opp grunnet en meget betydelig økning i antallet disiplinærsaker fra og med dette året. Disiplinærsaker er særlig ressurskrevende saker som må prioriteres. Mengden disiplinærsaker påvirker saksbehandlingstiden også i vanlige klagesaker i vesentlig grad, fordi en så stor andel av våre saksbehandlingsressurser brukes der. Disiplinærsakene må også prioriteres.

Klagenemnda er første vedtaksinstans i saker om særskilt skikkethetsvurdering, og klagenemndas sekretariat er de samme personene som ivaretar administrativ og juridisk støtte i disse sakene. Dette arbeidet tar mye ressurser. For mer informasjon, se årsrapport for skikkethetsnemnda.

Klagenemnda pekte i 2013 på at det er et behov for å styrke sekretariatet til klagenemnda. Høsten 2016 ble ny jurist ansatt i fast stilling som juridisk rådgiver. To viderekomne jusstudenter ble også ansatt deltid for å behandle saker for klagenemnda.

Videre har universitetsdirektøren fra 2016 øremerket midler til en 50 % juriststilling til administrativ støtte til institusjonsansvarlig for skikkethetsvurderingen av studenter på lærerutdanningene og helse- og sosialutdanningene ved universitetet.

Disiplinærsaker

Totalt antall disiplinærsaker, samt reaksjon

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall saker	13	15	7	12	11	7	5	20	30	29	43
Reaksjon	12	12	6	11	10	7	5	15	18	20	36

Som disiplinærsaker regnes saker der universitetet selv gjennom klagenemnda kan vedta disiplinære reaksjoner overfor studenter for forhold som universitetet og samfunnet ønsker å beskytte seg mot. Disiplinære reaksjoner er inngripende overfor den enkelte, og forutsetter at universitetet har en klar lovhjemmel for inngrepet. Alle vedtak om disiplinære reaksjoner som klagenemnda fatter har hjemmel i lov om universiteter og høyskoler. Sanksjonene som denne loven hjemler er annullering av eksamen og utestengelse fra institusjoner under lov om universiteter og høyskoler på grunn av fusk ved eksamen, utestengning fra praksis på grunn av tidligere straffbare forhold, vedtak om at en student ikke er skikket til sitt studium innen lærerutdanningene og helse- og sosialfagutdanningene og eventuelt utestengning av studenten, inndragning, annullering og utestengning for bruk av falsk dokumentasjon i søknad om opptak til studium og bortvisning som følge av grovt forstyrrende opptreden. Felles for disse sakene at det er strenge krav til korrekt og god saksbehandling, noe som fører til at forvaltningen av disse saksområdene er ressurskrevende.

Tabellen over viser antall disiplinærsaker som er behandlet av klagenemnda de siste 11 årene, og hvor mange av sakene som endte med en disiplinær reaksjon i form av utestengelse og/eller annullering av eksamen. I 2016 var antallet disiplinærsaker 43, mot 29 saker i 2015, 30 saker i 2014 og 20 saker i 2013.

Økningen i antallet disiplinærsaker de siste årene kan blant annet ses i sammenheng med at studenttallet ved universitetet har økt. Imidlertid har antallet disiplinærsaker økt markant i 2016, med 14 flere saker enn i 2015. Det er derfor hensiktsmessig med en analyse av mulige årsaker til denne økningen.

De fleste disiplinærsakene i 2016 gjaldt fusk i forbindelse med prøve eller eksamen. 35 av sakene gjaldt plagiering ved hjemmeeksamen, som er den vanligste formen for fusk. Siden Kvalitetsreformen i 2003 har antall eksamener økt i omfang, herunder særlig hjemmeeksamen og skoleeksamen. Det uregelmessige forholdet avdekkes som regel når eksamensoppgavene blir kontrollert i tekstgjenkjennelsesprogrammet Urkund. Antall hjemmeeksamener som automatisk gjennomgår tekstgjenkjennelsessystem har økt drastisk i 2016, fra 6350 hjemmeeksamener høsten 2015 til 14 495 høsten 2016. Det må kunne legges til grunn at dette har sammenheng med økt antall fuskesaker i 2016.

Den vanligste formen for fusk ved hjemmeeksamen er plagiering. Plagiering er et komplekst tema. Det må ses primært som en pedagogisk og fagetisk utfordring, og ikke som et juridisk problem. Akademisk skriving må synliggjøres som en naturlig del i alle studier ved universitetet. Videre må alle faglærere anse det som naturlig å gi veiledning og tilbakemelding vedrørende studenter bruk av

kilder og referanseteknikk i hele studieløpet. Studentene må fra begynnelsen av bli gjort oppmerksom på at korrekt bruk av kilder både er kompetansemål i studiet og vurderingskriterier ved eksamen. Hva som er god kildebruk og akseptabel referanseteknikk innen det enkelte fagområde er noe som må modnes, og det vil være naturlig at kravene og dybden økes gradvis innenfor studieprogrammet. Den antatt beste måten å lære dette på vil være å skrive i prosess med tilbakemelding fra, og i diskusjoner med, medstudenter og faglærere.

I 29 av de 35 sakene om fusk ved hjemmeeksamen gjaldt det fusk i form av utilstrekkelig kildehenvisning, herunder særlig henvisning til nettkilder. En gjennomgang av sakene viser at universitetet i de aller fleste tilfeller har oppfylt sin informasjons- og veiledningsplikt angående regler for kildebruk. I 2015 skyldes flere av frifinnelsene at universitetet ikke hadde sannsynliggjort at studenten hadde fått tilstrekkelig opplæring og veiledning om reglene om kildebruk. I 2016 var det imidlertid ingen slike saker.

Vi ser derimot at det ikke gis tilstrekkelig informasjon og veiledning om bruk av andres eksamensbesvarelser som kilder, eksempelvis mastergradsoppgaver og tidligere eksamensbesvarelser som er gjort tilgjengelig på Internett. Det kan virke som flere studenter er under den oppfatning at andre studenter sine besvarelser ikke er å regne som kilde, og dermed ikke underlagt reglene for kildebruk. Studentene oppgir ofte kilder som er nevnt i disse besvarelsene, men oppgir ikke selve besvarelsen som primærkilde. Dette har synliggjort et behov for veiledning angående bruk av slike kilder. Det er viktig at det presiseres overfor studentene at andres besvarelser skal refereres til og oppgis som kilde på lik linje som andre «ordinære» kilder.

Videre så vi at flere av sakene om fusk ved hjemmeeksamen i 2016 gjaldt ulovlig samarbeid. Selv om hjemmeeksamen i utgangspunktet skal være et individuelt arbeid, har studentene i en viss grad anledning til å samarbeide med andre studenter. I noen tilfeller blir studentene sågar oppmuntret til samarbeid. En gjennomgang av sakene viser at flere fakultet ikke i tilstrekkelig grad gir informasjon og veiledning om hvor grensene for samarbeid går, altså hva som utgjør lovlig samarbeid under hjemmeeksamen. Det er et behov for at fakultetene vurderer dette nærmere og informerer studentene om forventinger og krav ved den enkelte hjemmeeksamen.

I noen av emnene hvor vi så særlig mange fuskesaker, har Avdeling for utdanning etterspurt fakultetenes mening om hvorfor det kan tenkes at så mange velger å fuske selv om de har fått informasjon om regler for kildebruk. Det er blitt opplyst at større bruk av tekstgjenkjennelsessystem innebærer at flere tilfeller av mulig fusk fanges opp, noe som er i tråd med vår vurdering ovenfor. I ett emne hvor det ble rapportert 5 fuskesaker, var det et stort antall utenlandsstudenter. Det ble opplyst at mulige grunner til fusk i disse tilfellene kunne være at det i de aktuelle landende forelå en utbredt ukultur i forhold til plagiat, da man ikke har ressurser/teknologi som gjør at man kan avsløre fusk.

En gjennomgang av sakene fra 2016 viser at i 12 av fuskesakene som gjaldt plagiering ved hjemmeeksamen kom studenten fra annen språk- og kulturbakgrunn. I 2015 var det 21 slike tilfeller. Dette er en betydelig nedgang, og kan skyldes at universitetet i større grad har overholdt sin veilednings- og informasjonsplikt overfor utenlandsstudenter når det gjelder regler om kildebruk. Dette illustreres ved at seks studenter i 2015 ble frifunnet, i saker hvor det ble lagt vekt på at det var fremkommet opplysninger om betydelige utfordringer under studiet som følge av manglende språkkompetanse, manglende faglig forståelse og/eller mangelfull innsikt i reglene om kildebruk osv.

I 2016 forelå det omtrent ingen anførsler fra utenlandsstudenter om at vedkommende ikke hadde forstått reglene om kildebruk. I de fleste sakene har studenten valgt å ikke uttale seg. Dette kan tyde på at studenten har fått tilstrekkelig informasjon og innehar forståelse for reglene om kildebruk, men valgte å fuske likevel.

Selv om mye kan tyde på at det nå gis bedre veiledning og informasjon om reglene om kildebruk, er det viktig å fortsette å tilstrebe god veiledning til utenlandsstudenter. Veiledningsplikten kan tilsa at universitetet må strekke seg lengre i opplæring og veiledning når studenten har språklige og kulturelle utfordringer. For studenter som har oppholdstillatelse i Norge på grunnlag av studieretten, har et utestengelsesvedtak som regel svært alvorlige konsekvenser. Studenten mister som regel oppholdstillatelsen og må returnere til hjemlandet uten vitnemål. Noen av disse har tatt lån for å finansiere studiet her som de nå ikke kan betale tilbake. Noen er finansiert av storfamilien i hjemlandet. Mange rapporterer at de ikke har noe å komme tilbake til. Det bemerkes imidlertid at den enkelte student i utgangspunktet selv har ansvaret for å kjenne til reglene ved eksamen, herunder for å ha tilstrekkelig kompetanse i reglene om kildebruk.

For å oppsummere er det vår vurdering at flere av fuskesakene kunne vært unngått med større grad av faglig veiledning av studentene om kildebruk og samarbeid under eksamen. Disse sakene er alvorlige for omdømmet. De er som nevnt ressurskrevende, og de kan ha store konsekvenser for studentene. Det er svært viktig at universitetet og fagmiljøene driver forebyggende arbeid.

Gjennomgangen av sakene om fusk under eksamen fra 2016 viser for øvrig at 10 % av sakene om uregelmessigheter ved eksamen gjaldt eksamen på mastergradsnivå og 83 % av sakene gjaldt bachelorgradsnivå.

I tillegg behandlet klagenemnda i 2016 fem saker om utestengning fra praksis på grunn av merknad i politiattest. I én av sakene ble resultatet utestengning fra praksis.

Klager over vedtak fattet i disiplinærsaker

I 2016 ble 8 av klagenemndas vedtak i disiplinærsaker påklaget til Felles klagenemnd. De fleste klagenemndas vedtak har blitt stadfestet av Felles klagenemnd i de sakene som til nå er behandlet. Felles klagenemnd har imidlertid i tre saker vedtatt å redusere utestengelsesperioden fra to til ett semester på bakgrunn av lang saksbehandlingstid.

Behandlingstid for disiplinærsaker

Behandlingstiden for disiplinære saker i klagenemnda var gjennomsnittlig 26 uker i 2016. I 2015 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 17 uker, 14 uker i 2014, og 11 uker i 2013. Dette er den tiden som har medgått fra universitetsdirektøren er underrettet om saken, til vedtaket er truffet i klagenemnda.

I disse sakene gjelder det spesielle krav til saksbehandlingen. Annullering og utestenging, som er den vanlige reaksjonen ved fusk eller forsøk på fusk, er inngripende og har alvorlige konsekvenser for den

enkelte. Det gjelder særlige rettssikkerhetshensyn i disse sakene, og universitetet har ansvaret for forsvarlig, betryggende og god saksbehandling. Saken skal utredes grundig og studenten skal få god tid til å uttale seg om forholdet. Disse sakene kan bli prøvd i retten, og studenten har krav på at universitetet dekker advokatbistand gjennom hele klageprosessen og eventuell domstolsbehandling i tingretten. Feil saksbehandling kan gi grunnlag for erstatningsansvar for universitetet.

Samtidig er det viktig at studenten får saken hurtig avgjort. Saksbehandlingen for disiplinærsaker er for tiden lengre enn ønskelig. Dette illustreres av at Felles klagenemnd som nevnt har redusert utestengelsesperioden på bakgrunn av lang saksbehandlingstid. I de aktuelle sakene hadde det tatt over ett år fra studenten avla eksamen til saken ble behandlet av klagenemnda.

Den økte saksbehandlingstiden i disiplinærsaker de siste årene er imidlertid naturlig tatt i betraktning sekretariatets arbeidsmengde, med rekordmange saker om fusk og skikkethet de siste par årene. Fra 2015 fikk lokale klagenemnder også ansvaret for å treffe vedtak i saker om utestengning fra praksis på grunnlag av straffbare forhold, en kompetanse som tidligere har ligget hos Den nasjonale politiattestnemnda. Dette har økt arbeidsmengden for sekretariatet ytterligere. Videre kan det ta lang tid å skaffe til veie relevant dokumentasjon som skal danne grunnlag for behandling i klagenemnda. Dette gjelder særlig kildene det mistenkes at studenten har plagiert fra. Å markere og krysshenvise mellom kildene og studentens eksamensbesvarelse opptar også tid og ressurser, enten det er fagmiljøet eller Avdeling for utdanning som foretar dette arbeidet.